

W związku z dzisiejszym spotkaniem przedstawicieli Ministerstwa Transportu, Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad, Głównego Inspektoratu Transportu Drogowego i operatora systemu viaToll ze środowiskiem przewoźniczym, Zrzeszenie Międzynarodowych Przewoźników Drogowych, największa organizacja branżowa w Polsce, postuluje wprowadzenie zmian prawnych, mających na celu ułatwienie rejestracji w systemie, usprawnienie wnoszenia opłat i ograniczenie represyjności kar.

W ciągu ponad półtora roku funkcjonowania w systemie viaToll, przewoźnicy zauważyli następujące obszary prawa dot. elektronicznego poboru opłat, które wymagają poprawy:

- umożliwienie kierowcom uzupełnienia zaległej opłaty elektronicznej w przypadku odnotowania wyczerpania środków w czasie przejazdu, a w przypadku kontroli na drodze – możliwość uniknięcia odpowiedzialności, dzięki natychmiastowemu uiszczeniu zaległej opłaty;
- obniżenie wysokości kar za brak urządzenia lub niepełną opłatę do poziomu zbliżonego do kar w innych krajach europejskich dzięki powiązaniu wysokości kary z wysokością niewniesionej opłaty;
- ograniczenie liczby formalności niezbędnych przy rejestracji w systemie viaToll (minimalna liczba dokumentów) dzięki częściowej integracji baz danych CEPIK, GITD i operatora systemu.

Pełna analiza koniecznych zmian prawnych wraz z propozycją konkretnych artykułów ustawy o drogach publicznych znajduje się poniżej.

Zrzeszenie Międzynarodowych Przewoźników Drogowych, po przeprowadzonych konsultacjach społecznych oraz w świetle rezultatów prowadzonej na bieżąco analizy zgłaszanych przez przewoźników drogowych zastrzeżeń dotyczących praktycznych aspektów funkcjonowania systemu poboru opłat elektronicznych za przejazd po drogach krajowych, zgłasza następujące praktyczne postulaty dotyczące funkcjonowania systemu viaToll:

I. Możliwość uzupełnienia zaległej opłaty elektronicznej

Wiele spośród analizowanych przez ZMPD naruszeń dotyczy kierowców, których pojazdy zarejestrowane są w ramach umów zawartych w trybie przedpłaty. Z różnych przyczyn, często niezależnych od kierowców (np. wykorzystanie środków wpłaconych na konto umowy przez inny zarejestrowany w ramach tej umowy pojazd), dochodzi do wyczerpania środków na rachunku umowy w trybie przedpłaty w czasie trwania przejazdu drogą podlegającą opłacie. Zanim kierowca spostrzeże wyczerpanie środków oraz zanim zjedzie z drogi płatnej, system viaToll może odnotować naruszenie obowiązku uiszczenia opłaty elektronicznej.

Aby wyjść naprzeciw takim sytuacjom losowym, ZMPD postuluje:

1. Obowiązkowy zjazd z drogi płatnej po wyczerpaniu środków i możliwość uzupełnienia opłaty

Nałożenie na kierowcę obowiązku zjechania z drogi płatnej i uiszczenia pominiętej kwoty opłaty elektronicznej niezwłocznie po stwierdzeniu wyczerpania środków na rachunku umowy w trybie przedpłaty. Tym samym kierowca, który zjechałby niezwłocznie z drogi płatnej nie ponosiłby odpowiedzialności za

nieuiszczenie opłaty drogowej, jeżeli dokonałby również niezwłocznego uzupełnienia nieuiszczonej kwoty opłaty elektronicznej. Niezwłoczny zjazd z drogi płatnej oznaczałby opuszczenie drogi pierwszym dostępnym zjazdem po bramownicy na której kierowca uzyskał z viaBox sygnał o wyczerpanym rachunku umowy.

Takie rozwiązanie pozwoliłoby na istotne ograniczenie naruszeń, a jednocześnie stwarzałoby silną motywację do niezwłocznego uzupełniania zaległej opłaty elektronicznej. Również kontrola obowiązku uiszczenia opłaty prowadzona na drogach płatnych nie wymagałaby istotnej zmiany, ponieważ dostęp do odczytu ostatnich transakcji viaBox pozwalałby na łatwe stwierdzenie, czy kierujący pojazdem nie uchybił obowiązkowi niezwłocznego zjechania z drogi płatnej po odczycie viaBox stwierdzającym wyczerpanie rachunku na umowie.

2. Możliwość zwolnienia się z odpowiedzialności przez niezwłoczne dobrowolne uiszczenia zaległej opłaty

ZMPD postuluje wprowadzenie możliwości uniknięcia odpowiedzialności karno-administracyjnej (kary pieniężnej) poprzez uiszczenie zaległej opłaty elektronicznej w terminie 10 dni od dnia przejazdu drogą krajową, o ile wcześniej powołane do tego służby nie zawiadomią kierowcy o wszczęciu postępowania w przedmiocie naruszenia obowiązku uiszczenia opłaty.

Takie rozwiązanie nie wpływa na sposób prowadzenia kontroli na drogach płatnych oraz nie powinno mieć wpływu na dyscyplinę fiskalną kierowców, w tym kierowców zagranicznych. Nie uchyla bowiem zagrożenia karą pieniężną w razie przeprowadzenia kontroli na drodze płatnej. Jednocześnie jednak pozwala w większości przypadków na uiszczenie zaległej opłaty po stwierdzeniu nieprawidłowości przez samego przewoźnika (np. wadliwego działania viaBox) przed wszczęciem postępowania administracyjnego z zawiadomienia systemu monitoringu viaToll.

II. Zmiany w zakresie kar administracyjnych

W myśl art. 13ha ust. 1 ustawy o drogach publicznych, opłata elektroniczna pobierana jest za przejazd po drogach krajowych lub ich odcinkach, określonych w rozporządzeniu Rady Ministrów. Za przejazd po drodze krajowej bez uiszczenia opłaty (lub bez uiszczenia jej w pełnej wysokości) ustawa ustanawia odpowiedzialność w postaci kar pieniężnych. Tak sformułowana norma prawna nie daje podstaw do rozszerzającej wykładni, prowadzącej aktualnie w praktyce do nakładania najwyższej kary pieniężnej (3 000 zł) za każde zdjęcie pojazdu, który nie uiścił wymagane opłaty.

Za nakładaniem jednej kary za cały przejazd odcinkiem drogi krajowej przemawia również założenie racjonalnego ustawodawcy, który przewidział odrębną kwalifikację czynu polegającego na przejeździe bez uiszczenia opłaty w pełnej wysokości. Następować to może w sytuacji, gdy kierujący pojazdem uiści opłatę jedynie pod częścią bramownic na danym odcinku drogi krajowej.

Uznając jednak argumenty wskazujące na istotną trudność w ocenie materiału dowodowego w postaci zapisów wszystkich bramownic odcinków drogi krajowej, ZMPD występuje z postulatem zmiany zasad wymiaru kary za przejazd bez uiszczenia opłaty drogowej (lub bez jej uiszczenia w pełnej wysokości).

Rozwiązaniem odpowiadającym technologii wdrożonego systemu poboru opłat oraz spełniającym fundamentalną zasadę proporcjonalności kary do zarzuconego czynu, jest wprowadzenie kary o wysokości

zależnej od kwoty nieuiszczonej opłaty za przejazd całym odcinkiem drogi krajowej, na którym stwierdzono naruszenie obowiązku uiszczenia opłaty elektronicznej. Taryfikator mógłby przewidywać, że kara należna za przejazd bez uiszczenia opłaty to np. dwudziestokrotność opłaty elektronicznej należnej za dany odcinek drogi krajowej, przy czym nie mniej niż 50 zł a nie więcej niż 3.000 zł. Zachowanie zasady wszczynania postępowania na podstawie każdego ze zdjęć pojazdów naruszających obowiązek uiszczenia opłaty pozwoliłoby na utrzymanie sprawnej identyfikacji kierującego pojazdem przy jednoczesnym ścisłym uzależnieniu wysokości tej kary od skali naruszenia. Uzależnienie kary od opłaty należnej za cały odcinek drogi krajowej, na którym stwierdzono naruszenie, zwolniłoby organy kontrolne z obowiązku badania dokładnej trasy przejazdu pojazdu. Dla sprawności tego rozwiązania, rozporządzenia wydawane na podstawie art. 13ha ust. 6 ustawy o drogach publicznych, rozszerzające sieć dróg płatnych, powinny dzielić drogi płatne na odpowiednie, zbliżone odcinki.

Bez względu na przedstawione powyżej stanowisko, dla usprawnienia postępowania prowadzonego przez GITD, ZMPD postuluje aby inspektorzy ITD otrzymali stały dostęp do pełnych danych systemu viaToll. Dostęp do systemu informatycznego bazy danych viaToll pozwalałby na weryfikację podstawowych informacji potrzebnych do ustalenia czy nastąpiło naruszenie, za które grozi kara pieniężna (np. czy kierowca zjechał niezwłocznie z drogi płatnej po stwierdzeniu niesprawności OBU).

III. Zmniejszenie liczby dokumentów w procedurze rejestracji w systemie viaToll

Zgodnie z obowiązującymi przepisami ustawy o drogach publicznych oraz przepisami wykonawczymi rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 30.04.2011r. *w sprawie wnoszenia opłat elektronicznych i ich rozliczania oraz przekazywania opłat elektronicznych i kar pieniężnych na rachunek Krajowego Funduszu Drogowego* (Dz.U. 2011, Nr 91, poz. 524), umowy na korzystanie z systemu poboru opłat elektronicznych mogą być zawierane w systemie przedpłaty oraz w systemie płatności okresowej (płatność pobierana po przejeździe).

System nie przewiduje możliwości dochodzenia opłat na drodze cywilnej lub administracyjnej. Przejazd drogą krajową podlegającą opłacie bez uiszczenia opłaty rodzi obowiązek zapłaty przez kierującego pojazdem kary administracyjnej.

Inspekcja Transportu Drogowego posługuje się - dla określenia danych właściciela pojazdu, który następnie zostaje zobowiązany do wskazania kierującego pojazdem - Centralną Ewidencją Pojazdów i Kierowców.

Tym samym zawarte w systemie dane przedsiębiorcy nie mają znaczenia dla prawidłowego poboru opłaty elektronicznej oraz dla prawidłowej egzekucji nałożonej kary administracyjnej. Ich rola ogranicza się do zapewnienia prawidłowego kontaktu w sprawach bieżącej działalności systemu pomiędzy przedsiębiorcą a operatorem systemu viaToll.

Również wprowadzenie do systemu błędnych danych nie może skutkować utrudnieniem w poborze opłat elektronicznych.

W takiej sytuacji obowiązek legitymowania się dokumentami wykazującymi wszystkie dane dotyczące przedsiębiorcy nie ma uzasadnienia praktycznego i jest zbytecznym utrudnieniem zawarcia umowy na uiszczenie opłaty elektronicznej.

Jedynym dokumentem, którego przedstawienie powinno być wymagane, jest dowód osobisty osoby rejestrującej pojazd oraz dowód rejestracyjny rejestrowanego pojazdu. Przy czym dane pojazdu, które nie znajdują odzwierciedlenia w treści dowodu rejestracyjnego, powinny być odnotowywane na podstawie pisemnego oświadczenia osoby rejestrującej pojazd, pod rygorem odpowiedzialności administracyjnej. W tym celu powinna zostać dokonana odpowiednia zmiana martwego aktualnie (z uwagi na zastosowaną technologię systemu poboru opłat) przepisu art. 13k ust. 2 pkt 1) lit. b w związku z art. 13i ust. 4a pkt 2 ustawy o drogach publicznych, w ten sposób, aby karane było nie wprowadzenie błędnych danych o rodzaju pojazdu do urządzenia pokładowego, ale podanie błędnych danych o rodzaju pojazdu podczas jego rejestracji w systemie poboru opłat.

IV. Ograniczona integracja CEPiK i systemu viaToll

Najdogodniejszą dla przedsiębiorców, kierowców i organów kontrolnych alternatywą dla obciążonego ryzykiem błędów prowadzenia równoległych baz ewidencyjnych pojazdów samochodowych (CEPiK i viaToll) jest ograniczona integracja obu systemów.

Jak dotąd ITD korzysta z systemu CEPiK bez względu na prowadzenie w ramach systemu viaToll równoległego systemu ewidencji pojazdów.

ZMPD postuluje, aby dane pojazdów zawartych w systemie viaToll były pobierane poprzez interfejs z urzędowej rejestracji CEPiK. W ten sposób rejestracja nowych pojazdów w systemie viaToll przebiegałaby szybciej, a dane zawarte w systemie byłyby wiarygodne dla organów prowadzących postępowania w sprawie kontroli obowiązków uiszczania opłat elektronicznych.

V. Propozycja legislacyjna:

W związku z przedstawionymi powyżej postulatami, ZMPD proponuje następujące zmiany legislacyjne w ustawie z dnia 21.03.1985r. o drogach publicznych (tj. Dz.U. 2007, Nr 19, poz. 115 ze zm.):

„W art. 13i:

1) *ust. 4a pkt 2) otrzymuje brzmienie:*

„2) podania prawidłowych danych o rodzaju pojazdu w procesie rejestracji pojazdu w systemie elektronicznego poboru opłat;”

2) *ust. 4b otrzymuje brzmienie:*

„4b. Kierujący pojazdem samochodowym wyposażonym w urządzenie, o którym mowa w ust. 3, jest obowiązany do niezwłocznego zjechania z drogi objętej obowiązkiem uiszczenia opłaty elektronicznej w następujących przypadkach:

- 1) *stwierdzenia niesprawności urządzenia, o którym mowa w ust. 3;*
- 2) *stwierdzenia na podstawie sygnalizacji urządzenia, o którym mowa w ust. 3, że podczas przejazdu opłata elektroniczna nie została pobrana.”*

W art. 13k:

1) *ust. 1 otrzymuje brzmienie:*

„1. Za przejazd po drodze krajowej kierującemu pojazdem samochodowym, o którym mowa w art. 13 ust. 1 pkt 3, za który pobiera się opłatę elektroniczną:

- 1) bez uiszczenia tej opłaty - wymierza się karę pieniężną w wysokości dwudziestokrotności opłaty należnej za przejazd drogą krajową lub jej odcinkiem, określonymi w przepisach wydanych na podstawie art. 13ha ust. 6, na którym stwierdzono przejazd bez uiszczenia tej opłaty, jednak nie mniej niż 50 zł i nie więcej niż 3 000 zł;*
- 2) bez uiszczenia tej opłaty w pełnej wysokości - wymierza się karę pieniężną w wysokości dziesięciokrotności opłaty należnej za przejazd drogą krajową lub jej odcinkiem, określonymi w przepisach wydanych na podstawie art. 13ha ust. 6, na którym stwierdzono przejazd bez uiszczenia tej opłaty w pełnej wysokości, jednak nie mniej niż 25 zł i nie więcej niż 1 500 zł.”*

2) po ust. 1 dodaje się ust. 1a i 1b w brzmieniu:

„1a. Kar pieniężnych, o których mowa w ust. 1 nie wymierza się, jeżeli w pojeździe jest, przypisane do tego pojazdu, zainstalowane i włączone urządzenie, o którym mowa w art. 13i ust. 3 oraz należna opłata została uiszczona przed wszczęciem postępowania w przedmiocie naruszenia obowiązku uiszczenia opłaty elektronicznej, lecz nie później niż w terminie 10 dni od dnia jej wymagalności.

1b. Kar pieniężnych, o których mowa w ust. 1 nie wymierza się za przejazd odcinkiem drogi krajowej od punktu, w którym kierujący pojazdem stwierdził jedną z okoliczności, o których mowa w art. 13i ust. 4b, do punktu, w którym pojazd opuścił drogę krajową, o ile kierujący pojazdem zjechał z drogi objętej obowiązkiem opłaty elektronicznej niezwłocznie po stwierdzeniu tej okoliczności oraz uiścił opłatę elektroniczną za ten odcinek w terminie 10 dni od dnia jej wymagalności.”